This PDF you are browsing now is a digitized copy of rare books and manuscripts from the Jnanayogi Dr. Shrikant Jichkar Knowledge Resource Center Library located in Kavikulaguru Kalidas Sanskrit University Ramtek, Maharashtra.

KKSU University (1997- Present) in Ramtek, Maharashtra is an institution dedicated to the advanced learning of Sanskrit.
The University Collection is offered freely to the Community of Scholars with the intent to promote Sanskrit Learning.

Website
https://kksu.co.in/

Digitization was executed by NMM

https://www.namami.gov.in/

Sincerely,

Prof. Shrinivasa Varkhedi
Hon'ble Vice-Chancellor

Dr. Deepak Kapade
Librarian

Digital Uploaded by eGangotri Digital Preservation Trust, New Delhi
https://egangotri.wordpress.com/

शिर्षक	ग्रंथकार	विषय	विस्तार (पुर्ण/ अपूर्ण)	टिकाकार	आकार	पृष्ठे	लिपी	सामग्री	Lines per page	Letters per line	Condition & age (शके/विकम सवंत)	Additional Particulars / Remark
जयमंगला	—	व्याकरण	अपूर्ण	—	3/9	२८	मैथिल	कागज	10	36		

M-2958

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

M-2958

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

॥श्रीगणेशायनमः॥श्रीदुर्गादेव्यैनमः॥सर्वेसाधुजनाःसदायतहृदासल्लंप्रदायादलंयद्ज्ञानायकणादगोतम
मतान्यालोचतस्तार्थदान्॥वेदांतान्परिशीलयंतिरहसिस्वानंदकंदाकरंवंदेतंजगदीश्वरंदयिनयासा
नंदमाल्लिंगित॥१॥यन्मादांबुजमंजभूतप्रभवतोरेनाःसदैवांतरेध्यायंतिस्फुपयंतिदुःखनिवहंलीली
मनुष्याकृतिं॥फुल्लेंदीवरमित्रनेत्रमनसीपुष्पावभासंसदाश्रीरामंकलयामिचेतसिपरंचैतन्यमा
त्मकं॥२॥पंचाशद्वर्णभेदैर्विहितविरमितैरर्थमातैश्चयुक्तानानालंकाररम्यागणितगुणगणा
साधुवृत्तैरुपेता॥वाक्कन्यासेवयित्रीसरसरतिरसनोपांतदेशेनिमेषान्नित्यंचित्तेऽस्तुरक्तेवसतुम
मसुरवंभारतीसारसाद्या॥३॥नवरचनोक्तिसुखदाननिदानमेतद्यंथार्थदीपनमनल्पचमत्कृतीनां॥
भूयादनंतविबुधेनविधीयमानंप्रीत्यैसदासकलपंडितमंडलीनाम्॥४॥आर्यार्थयहणेनावदार्यारंभा
धिकारिणः॥अतोऽत्रहस्तिस्तेरेवकार्यानाचैःकदाचन॥५॥गभीरार्थप्रायोनियतवचसामारण्यजुषां
गुणालंकारणांभवतिघटनासत्तरतरम्॥अतोहेतोश्चेतोविपुलमतिनाऽत्रविषयेनियोज्येयेनांतःसंत

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

नमुखेसंबाधवसतिः॥६॥संत्यन्यएवंगुणएवदृष्टिर्विधीयतामित्यपलंबचोमे॥विहायनीरंसकलोपिहंसः
पयग्रहात्युपदेशतःकिं॥७॥विधिरशिष्टेहकर्मयतापरिग्रामंगलमनुषंगतोव्याख्यात्श्रोत्मंग
लायोपनिबध्नातिं॥पाणिग्रहइति॥भूतिभूषितंमरमनालक्ष्यंभस्मनोभूषणत्वमनोभवीयत्वेनयतुभूत्या
ऐश्वर्येणेतिव्याख्यानंतदेशमित्यनेनगतार्थत्वात्कृतानुपयुक्तत्वाच्चोपेक्ष्यं॥पाणिग्रहेयथादित्यंतानुरक्तकु
मित्याःपुलकितंसंजातरोमांचंसात्विकभावोदयाहितिभावः॥एशंईशसंबंधि॥नेत्रादिपदवदीशपदस्यकर्मधार

॥पाणिग्रहेपुलकितंबपुरैशंभूतिभूषितंजयति॥

गोरखादिमछरीरोपहितात्मनिशक्तौगौरवाद्वाधवातादृशशरीरएवशक्तत्वान्नित्यज्ञानादिमदात्मनि
लक्षणा॥यद्वाईशएश्वर्यइतिधातोरप्रत्ययेशपदेनजगत्कर्तृत्वंऐश्वर्यंलक्ष्यते॥तत्संबंधस्यशरीरां
तरेसत्येपिभूतिभूषितत्वाद्विशेषणमहिम्नारंकरीयत्यमायानिवपुषि॥एवंचमनोभूर्भस्मसंबंधसर्वो
त्कर्षशालित्वयोग्यत्वंव्यनक्तेवपुःजयतियद्वाभूतिभूषितमित्यनेनभूषणसामान्याभावप्रतिपादनेपि

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

सर्वोत्कर्षशालित्वेदेवीपाणिग्रहणजन्यपुत्रकत्वहेतुंजयतीत्यनेनेशेसर्वोत्कर्षशालित्वप्रतिपादनेनस
र्वांगतर्गतेस्मिन्नपकर्षप्रतिपादनेननतिरावेधाते॥भस्मावशेषोपि॥एवंशाकुरीभावानईक्षेपितद्भवने
नदेवीपाणेसुधारूपत्वमावेद्यते॥मनोभूःएवंचमनसोबीजरूपताप्रतिपादेननतस्यांतर्गतत्वाद्पुष्पंकुरव
तायोग्यत्वंव्यज्यते॥विशिष्यानाकलनीयरूपेपिभवनयोग्यत्वेनवपुषिविशेषभवनयोग्यत्वंगायास्मिन्व

यंकुरितइवमनोभूर्यस्मिंभस्मावशेषोपि॥९॥

पुषिअंकुरितइवसंजातांकुरइवेतिभस्मसंज्ञिरोमांचेअंकुरोल्लेखः॥एवंचयथांकुरसंजातमहत्तरमपि
किसवफलादिनाऽन्यजनोपकारस्तथैनदंकुरभावेकुमारफलादिभावेकादिवधेनसकलजनोपकारो
भवितेतिध्वन्यते॥अत्रांकुरितत्वेनपाणिस्पर्शस्यानंतरूपत्वंवस्तुनावस्तुव्यज्यते॥ ३॥श्रीजगदंब॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

मावमेति॥इदमिदमित्यनेनापत्रपानर्हत्वमथवाजगद्विनाशनविदितविभवमित्युच्यते॥विषंमावमर्किनुसंहृणुनिसातंकंसातंकृतंचसकलजगद्विनाशेपुनस्तद्विधानस्यदुष्करत्वनिर्णयेनपितामहेनस्वंचभग्नयोग्यत्वंहरस्यलज्जायोग्यत्वंचधन्यतेजातःउत्पन्नःजातरित्यनेनकज्जलेस्फुटदर्शनयोग्यत्वंधन्यते॥अतःसलज्जःनतेपत्र

मावमसंहृणुविषमिदमिनिसातंकंपितामहेनोक्तः
जातर्जयतिसलज्जःकज्जलमलिनाधरःशंभुः॥२॥

पावान्पितामहेनकज्जलेनाज्ञानात्॥कज्जलमलिनाधरःनेत्रचुंबनादिनिभावःशंभुःएवंचकामिनीप्रीत्यतिशयशालित्वंद्योत्यतेजयति॥पितामहसंचासजनकगरलगिलनेनसुभगकामिनीरतचिह्नदर्शनेनवा॥२॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

जयतीति॥ गरलंग्रैवेयकं कंठभूषायस्यसःस्मरारातिःप्रियापदांतेऽन्वेतिति॥ एवंचकुपितकामिनीप्रसादनकर्मैव
तायाःपरमपुरुषार्थसंपद्यते॥ गरलंग्रैवेयकइत्यनेनजीवनायोग्यत्वंस्मरारित्यनेनस्मरबाधावत्तेनकश्चि
दपिसुखावस्थानायोग्यत्वंध्वन्यते॥ एवंचैतादृशस्यापिसर्वोत्कर्षशालिनोऽप्रियापदांतेऽवस्थितिरेवहेतुरतःप्रि

जयतिप्रियापदांतेगरलग्रैवेयकःस्मरारातिः॥
विषमविशिखेविशन्निवशरणंगलकंकरालः३

यापदांतावस्थितेर्नाधिक्यंस्थितिद्योत्यते॥ यद्वागरलग्रैवेयकइत्यनेनजीवननिस्पृहत्वं॥ एवंचतादृशस्यापिकु
पितकामिनीप्रसादनंपटवंकिमुतान्येषामितिध्वन्यते॥ गतंबहुखदुःखं॥ विषमविशिखेएवंचशरणंहसंपद्यते॥ शं
करणंविशन्निवगछन्निव॥ विषमविशिखइत्युद्देश्यावधिषमविशिखस्यापिप्रियापदसान्निध्येनाधिक्यंकिं
पुनरन्यस्येतिद्योत्यते॥ अन्योऽपिशस्त्रंगलेबध्वाशरणंगछतीतिलोकिकम्॥ ३॥ ॥श्रीजगदंबजयति॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

जयतीति॥शशिमौलेः एवंचसकलंकस्यायेतादृशादरसंपादनेनसंभावनामीरुतंध्वन्यते॥तेनचकुपितकामिनीप्र
सादनेवश्यकर्मध्वनितं॥पक्ष्मलः प्रशस्तपक्ष्मवान्॥पक्ष्मलपदंकेनकोत्रेक्षादार्ढ्यंप्रियाजणतौप्रियाविषयकहरणतौसत्यांजयतीति॥चौ
ट्यवचनाद्यमानापनोदनकार्यकारित्वेनेतिभावः॥स्मरेणसकंटकः एवंचनिःसरणानहंध्वन्यते॥धनुषि

जयतिललाटकटाक्षः शशिमौलेः पक्ष्मलः प्रियाजण
तौ॥धनुषिस्मरेणनिहितः सकंटकः केनकेषुरिव॥४१॥

निहितः॥ननुशीघ्रंपरित्यक्तः॥एवंचमुष्टिबंधदार्ढ्येनभेदनविशेषकारित्वंतेनचमानलक्ष्यभंगेनिशीघ्रविधेय
त्वंध्वन्यते॥केनकेषुरिवास्मरस्यपुष्पमायकबाणइतिभावः॥एवंचमानापनोदनंध्वन्यते॥कश्चित्तुप्रियाकटाक्षसेवा
प्रणतौसमन्मथविकारकललाटकटाक्षोजयानीत्यपिवदंति॥४१॥॥श्रीजगदंबाप्रसन्नोस्तु॥छ॥९॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

जयतीति ॥ जटाः किंजल्कानि यत्रेति रूपकं यथमश्रेषि ५ संध्येति कंकणरूपफणिपीयमानमपि कंकणपदेनाप्यधिक
बंधन्यते फणिपदेनभूषणयोग्यत्वं तेनचसर्वदाविलोकनयोग्यत्वं बध्नन्ति पीयमानमित्यनेनज्ञानयोग्यत्वं बध्नन्ति
संध्यासलिलांजलिमिति राजहंसादिवदंजलेः सलिलांजलिति समासः संध्यापदेनतदेकचित्तावश्यकत्वं बध्यते अंज
लिपदेनभूयस्त्वं द्योत्यते तेनचतत्पानस्यविघ्नलंबसाध्यत्वेनबध्यतेयत्नं अविजानन् अत्रहेतुमाह गौरीमुखार्पितमनाः

जयतिजटाकिंजल्कं गंगामधुमुंडमालयवीजमयम् गलगरलपंकसंभवमंभोरुहमाननेशंभोः ५ संध्यासलिलां
जलिमपिकंकणफणिपीयमानमविजानन् गौरीमुखार्पितमनसाविजयाहसितः शिवोजयति ६ प्रतिबिं
बितगौरीमुखविलोकनोत्कंपशिथिलकरगलितः स्वेदभरपूर्यमाणःशंभोसलिलांजलिर्जयति ७॥

प्रतिबिंबितगौरीमुखेसमर्पितचित्तः इत्यर्थः गौरीत्यनेनमनष्टसंलग्नतायोग्यत्वंमुखेबध्यन्ते अर्पितपदेनग्रहणायो
ग्यत्वंबध्यतेएवंचैतादृशविषयज्ञानाभावेनार्थतासलिलेयंजिरिशास्यव्युत्पत्तेश्चातएवविजयागौरीसखीतयाह
सितः शिवोजयति एतादृशपरिहासस्याप्युत्कर्षाधायकत्वादितिभावः ६ प्रतीति सलिलांजलिर्जयतिएवंचान
लिप्रतिबिंबितगौरीवदनविलोकनेसंजातकंपरूपसात्विकभावविशेषगलितस्वेदरूपसात्विकभावभराक्रान्तः

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

प्रणयेति। प्रणयेनेत्यनास्तवंकुपितायाप्रियायाएवंचरणप्रणामयोग्यत्वंधन्यते। तस्याश्चरणलाक्षारूपसंध्यासंबंधसुंदरश्चं
द्रोयस्यतस्याःपार्वत्याःकंकणकनकस्थनिकषोपलरूपाशीवायस्यरवंचमानापनोदकेनेनकंठपुरःसरमालिंगनादिध
न्यते। एतादृशःशिवोजयतिप्रियाप्रसादादितिभावः। स्वकार्यदेशनिहितप्रियाप्रणामे न संध्यावंद्रमसोरपिसंगसंपा
दनादनायासेनपरोपकारित्वलाभादितिभावः। पूर्णेति। गौर्याश्चरणस्यांगुलिमध्यगुल्फेषुअत्रमध्यस्थांगत्वाभावेनैकव
द्भावःमध्यमपदलोपीसमासोवा पूर्णःनखेंदुर्यायापूर्वंनखस्याईंदुत्वादितिभावः द्विगुणीकृतंमंजीरंयया। पूर्वं

प्रणयकुपितप्रियापदाक्षासंध्यानुबंधमधुरेंदुः तदलयकनकनिकषाश्मशीवः शिवोजयति।
पूर्णनखेंदुद्विगुणितमंजीरप्रेमस्खलत्प्रजयति हरशिलेखागौरीचरणांगुलिगुल्फेषु ॥ द्विमध्य

मंजरीत्येकगुणत्वादितिभावः प्रेम्णः स्खलनयाएवंचपूर्वंसुवर्णाभरणेनखलेपेप्रेमास्थितिसंपादकोभिनवप्र
णयोत्वादितिभावः एवंचयथायथामानापनोदनंतथातथाशिरश्चरणसंयोगोधिकतरःसंपन्नइतिभावः। एवंच
सहसामानिनीचरणमस्तकस्थापनेपिभीतिरित्यावेद्यते। एतादृशीहरशिलेखाजयति। युगपदनेककार्यसं
पादनादितिभावः ई ॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

श्रीकरेति। पुंडरीकनयनस्य विलोः श्रीकरपिहितं रतरीतिनसनविहीनतया लज्जावशादिति भावः। श्रियः करेण
नतुश्रियाश्रानंदाविर्भावात इति भावः। अतएव करोतीति करइति करपदमन्वर्थं ततो नाभिरंध्रेण सुषिरपदं श्रन्वयान
वलोकनीयत्वं व्यनक्ति जघनमीक्षितुमागतमिवेत्युत्प्रेक्षा। एवं चलक्ष्मीजघनदर्शनिकारित्वेन लक्ष्मीसंबंधिनि
त्यत्वं व्यज्यते पिधानानर्थक्यं च अतः सदृशं एवं नाभिकमलश्रीत्यापिधानायोग्यत्वं श्रावेद्यते चक्षुःयुष्मा सुखयतु पिहितेहि नालकन्यमार्गेण ग
त्यजघनविलोकनकारितयाजिसुखलंपटेन सुखदानस्य सुखप्राप्तिनिदानतया श्रेयस्य सुखजनकत्वं तस्येति भा

श्रीकरपिहितं चक्षुः सुखयतुवः पुंडरीकनयनस्य जघनमिवेक्षितुमागतमजनिभं नाभिसुषिरेण १०

नः नचत्रपुंडरीकनयनस्येत्यनेनकमलसादृश्यसिद्धावजनिभमित्यस्यनतयाप्रयोजनमितिचेत्न पुंडरीकनयन
इत्यत्ररूढिरेव यद्वाजपदवत्सतात्पर्यान्यथानुपपत्यारक्तांभोजलक्षणएवंचलक्ष्म्याः सितांभोजनेननेत्रशानेपि
रक्तांभोजरेना नाज्ञानात्तत्पोगीकारेणनिस्तन्मार्गगमनेनत्वज्जघनदर्शनिकारित्वेपिनश्रीकरपिहितत्वमितिव्यज्य
तेश्रन्योपसंतत्वंयदोरूपांतरेणनिस्तमार्गेणिचणासत्कार्यं साधयतीतिन्यायेन कं केचिदुरुमित्युक्तेरक्तरत्नमेवा
जस्रमित्युक्तेरक्तांजमेवकविसंप्रदायाहिनिबद्धंति।।१०

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

श्यामामिति श्यामेविलासःश्यामत्वादतिभावः श्रीकुचकुंकुमपिंजरितेएवंचहृदालिंगनसमर्पितत्वेनतस्मि
न्हरिःउरःएवंचकौस्तुभमुरसियज्यतेतेनश्रीकौस्तुभसंघट्टनसहितमुरंजयतिसर्वोत्कर्षेल
क्ष्मीहृदालिंगनंहेतुःस्तनमुखनभइवप्रातःकालीननभसःस्तोनीलिमवत्संध्यासंवलितसाच्छतथा

॥श्यामेश्रीकुचकुंकुमपिंजरितमुरोमुराद्विषोजयति॥
॥स्तनमुखनभइवकौस्तुभभाकरोयद्विभूषयति॥११

विधोरसःसादृश्यंकौस्तुभएवविभाकरःपक्षेकौस्तुभवद्विभाकरःसूर्यःयदुरःविभूषयति एवंचस्त्रि
यनाधिपतेर्नरिद्विषोपिकौस्तुभाभरणधारणमुद्दश्यनैकलोकयुगपत्प्रकाशविधानेविधानेरानर्त
यनयति एवंचविभाकरादतिशयोयज्यतेकौस्तुभे ११ ७ श्री ॥ राम

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

प्रतीति सकौस्तुभंअतएवश्रीनिवासप्रियातनुर्यत्रयत्सुकुरमिवलक्ष्यतेलक्ष्मीःपुरुषायितंचविपरीतरतं
अभ्यस्यतिनन्मधुभिदोवक्षः एवंचरासौर्ष्यमावेद्यते स्वच्छताविशेषोवाज्ञयति लक्ष्म्याःपुरुषाभ्यास
निरासौतेवसर्वोत्कर्षहेतुः अन्योप्यादर्शप्रतिबिंबमवलोकयेवान्यानवलोकनीचेरादिशेषाभ्यासंकरिष्यती

प्रतिबिंबितश्रियाननुसकौस्तुभंजयतिमुरद्विषोवक्षः पुरुषायितमभ्यस्यति
लक्ष्मीर्यदीक्ष्यसुकुरमिव २२ केलिचलांगुलिकंपितलक्ष्मीनाभिर्मुरद्विषश्च
रणः सजयतियेनकृताश्रीरनुरूपापद्मनाभस्य २३ श्रीजगदंबप्रसन्न

त्रिलोकिकं २२ केलीति क्रीडाचपलांगुल्यालंभितःस्पृष्टःलक्ष्म्याश्चरणसेवाकारिण्याइतिभावः ना
भिर्येनअतएवयेनश्रीःपद्मनाभस्यअनुरूपाचरणरूपपद्मनाभीत्वेनेतिभावः कृतासःमुरद्विषोहृश्च
रणोजयतिब्रह्मणोप्यसाध्यकार्यकरणादितिभावः २३ श्रीजगदंबप्रसन्न श्रीरस्तु श्री

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

रोमावलीति मुरारेरेवंचसामर्थ्यमभिव्यज्यते तेनचतद्वेषिभृगुचरणाहननसहिष्णुतेनक्षमातिशयवत्त्वं श्रीव
त्सेनभृगुचरणचिह्नेनलक्षितः तत्संबंधादित्यर्थः अग्रभागोयस्याः एतादृशीरोमावलीउन्नतोर्ध्वनालेयस्य
एवंभूतस्यनाभिनलिनेनछायेवएवंचरोमावल्यानीछायास्त्रक्षाश्रीवत्सेनलिनछायोत्प्रेक्षाउन्नयंमल
सेनापेअपहरतुकमलछायायाः सेनापापनोदंकुर्वन्निवभावः २४ आरयेगेत्यसम्यसंख्याकानंत्राणम

रोमावलीमुरारेःश्रीवत्सनिषेवितोग्रभागावः उन्नालनाभिनलिनछायेवोन्नयमपहरतु २४
आरयसमतेश्रीपतिरोमिपंचोमिवर्गायनू मधुरंतुरंगवरनोमितेहरिर्जयतिहरिमूर्ती ॥९५

अथो

त्रिरोमादीनांसमाहारसमतेश्रीनाथाप्रांतस्त्रिगुणदनपरिमितिपावत् तंत्रेप्रधानयोगेचतिथिभिः
पक्षेनत्रीलोहतंतुविशेषः त्रंयीपिंचोमिवादायमधुरंतुरंगवरनानांगंधर्वाणामुचितंयोग्यंरत्नंचै
तादृशगानकर्तृसामावल्योमितिव्यज्यतेगायन्हयमूर्तिरयंश्रीवः एवंचतुरंगवरनोचितगानकर्तृ
त्वेहरिः जयति एतादृशविलक्षणगानरूपगुणवत्त्वादितिभावः ९५ श्रीरामःशरणंममेति

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

चेंडीति प्रियेशंकरोशिरसा चरणस्थिती कोपाणेनोद्यतायप्रणतिकाणेरितिशंकरमभियाणजयतस्य
स्यजयस्तेभरूपचंडीजंघारूपःकोडोवंशोजयति स्तनःसुखविरोधजनकतयानुछविषयसुरतपरा मुख
स्यापेक्षा दृश्यवस्त्रासंपादनादितिभावः एवंचैहिकामुष्मिकसुखापेक्षयासिमंतिनीसंगसुखेअधिकतरस्ने
हावेशने १८ उन्नालेति येननाभुरपिअपिनाविस्मारनवतारत्तेननाभिपंकेरुहवलायोग्यत्वंव्यज्यते ६

चेंडीजंघाकोडः शिरसाचरणस्थितिप्रियेशंकरपर्यंतजितोवीरस्तेभःस्मरस्यैव १८
उन्नालनाभिपंकेरुहहृदयेनाविभानिशंभुरपि जयतिपुरुषायितासासतनंशेलतनयायाः १९

र्ध्वनालंयन्नाभिपंकेरुहंनहरभिवयद्विप्लुतेत्यर्थः एवंचशूरस्यनालसाम्यप्रदर्शनात्रूक्षणांगी
त्वमभिव्यज्यते आभातिपुरुषायितायाःशैलकन्यायाःएवंचरतारंभेनचपुरुषायितसंपादनयो
ग्यत्वंव्यज्यतेननआननंजयति अघटितघटनापटुस्तादितिभावः १९ ७ श्री ७ श्री ७ श्री

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

जेकेति अंकेनिःशीनोयोगजाननस्तंकपालनयोः कुंभेकुंभसाम्यादिति भावः आकुनः कथंमांविहा
येतमेवसंगोपयहुकालंन्यस्तेश्यछादयेतिभावः यद्वानयनपिधानक्रीडायोगजाननोंकरणवि
मग्नोनत्वन्यत्रगतइतिमत्वेतिभावः आकुलएवेनशीघ्रमविचारितकारित्वंव्यज्यतेयोगाकुलेयस्मा
दकस्मिन्नेनहस्तवसनयोगजाननिर्णयकर्तृत्वंतिभावः सस्मितकथमितिउसयोरप्याकस्मिकमाकस्मि
तिभावः वोहरएवंचस्वतल्यवसनहरणादिनाननकार्यकारित्वंधेन्यतेनेनकरकलितोक्तरीतिं

अंकनिःशीनगजाननशंकाकुलेयहस्तवसनोसस्मितंहरकलितोहिमगिरिनयायास्ते
नौजयतः २०

करएतिस्वतल्यकार्यकारित्वेपिहरप्रेरितेनेनाकलनेदार्ढ्यंद्योत्यतेहिमगिरिनयायाएवंचयोत्य
सहितकरितेचेक्ष्यतेनेनचानयेकरकलनयोग्यत्वंअतएवहरितिस्मरमित्यपिपुंल्लौजयतः
भगवतान्येनापिहस्तनेत्रेयन्यस्यसुतसंपादनादितिभावः यद्वागजाननशिक्षयाहस्तयोःसकलवि
घ्ननिवारकत्वकार्येमोत्रपुरस्करणीयस्तारकविघ्नसंतोषपोषकत्वानदानस्तन्यवशादिति
भावः यद्वास्मरविधिरोक्षानेदजनकलादितिभावः २० श्रीरसायनम्ः १ ॥ ८

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

कंठोचितनइति आलिंगनाहोपिपक्षेईचंद्राकारतया कंठलक्ष्ययोग्योपिहुंकृतिमात्रेणननुकरतीनादिनापक्षेनवाणादिनानिरस्ताः
अतएवस्याःपरांतिकेप्रमाणायभितिभावः पक्षवेगविनोदादितिभावः स्मरशरसदृशः अर्द्धचंद्रविद्धिखसादृ
तिभावः स्मरभल्लानिभइत्यनेनमाकापन्नोदनसमर्थत्वंघोत्यतेयद्वास्मरभल्लस्यनिभंछद्मयस्मिन्नः निभंछद्मसदृश
योरित्यभिधानात् एवंचरूपांतरसंपादनाद्दीप्तत्वंशयोद्योत्यते चंद्रशिखरःशंभुपतिनः चंद्रशिखरइत्यनोद्दी
पकचंद्रस्यापिमानानपनोदकत्वान्मानेवाहुल्यमभिव्यज्यते साचंडीजयति मदनार्धभारादीनामप्यग
कंठोचितोपिहुंकृतिमात्रनिरस्तःपरांतिकेपतिनः यस्याश्चंद्रशिखरःस्मरभल्लनिभोजयतिमाचंडी २१
देवोषितचरणस्रजिबहुमायेवहतिकैटभीरूपं जयतिसुरासुरहसिता लज्जाजिलक्षणा लक्ष्मीः २२

णनादितिभावः २१ देवेति आर्पितचरणस्रजि एवंचसेगाढभावेनतात्त्विकरूपापरिचयोद्योत्यते बहुमाय
एवंचरूपांतरग्रहणसामर्थ्यंव्यज्यते देवविष्णोर्देवपरतक्रीडारसिकतयानेकरूपधारणनिपुणत्वमावे
द्यते कैटभीरूपंदैत्यवंचनायेतिभावः वहतिसतिएवंचप्रात्यक्षिकत्वेनापह्नापानर्हत्वंव्यज्यते सुरासुरह
सिताकथंसवान्पुरुषान्नविहायायमीदृशोरत्नइति अतएवलज्जाकुटिलक्षणा किमियंकामिन्येवपुरु
षभ्रमान्मयाऽत्तेतिधियेतिभावः लक्ष्मीर्जयति सर्वोपहासवत्त्वेपधैर्यकिरणादितिभावः २२ श्री॰

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

नानिति नानसकपट्येनप्रसिद्धान असुरानपिसुरांतिसुरान्नाडिन्या सर्वदा असमीचीनभया हका
रणिवंरेपीयूषारण्धेकमनस्याअधरमतमिति तोत्सिकज्ञानेनसमीचीनवस्तुग्राहकस्यारिनिभा
वेःनैकपट्येनप्रसिद्धैकतकपटकैटभारूपंहरमपिवंरेकपटाकर रैत्यवंचनानिपु

नानसुरानपि हरिमपितंवंरेकपटकैटभीरूपंम्
यैर्यद्वाधरमधुलुब्धैःपीयूषमपिमुमुचे २२

एकपटरूपधारणाद्विनिभावः येःअसुरैःयस्याःकैटभ्याः अधरमधुनिलुब्धैःमधुपरमु
न्मादजनकतांचनेक्षिपीयूषमपिएवंचपरित्यागानहस्तीपलकरणेनकैटभीरूपेविमे
षणालिवंधनयते २२ ७ ७ ७ श्रीदुर्गादेव्यैनमः ७ श्री श्रीएकवीरायै २

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

नस्त्रीकृतेति नस्त्रीकृताहिः एवंचसर्वत्राधामाअप्यगणनेनरागातिशयोव्यज्यते अगणितगरुडः एवंच
सर्वत्रगमनयोग्यत्वेनपक्षितेनशिवकशून्यतयावान्यत्रैनंकथनयोग्यत्वेनदगणनयासएवघोष्य
तेहारामिहनविधिःआलिंगनांतरायभूतहारस्यत्यागाईत्वेनदुपयेविघक्षेपणकेलिज्ञानसपा
दनेनलज्जाशून्यत्वेनसएवावेधतेयद्वाकथमद्यापिनापसरतीतिकोधान्धिकृटवन्हिहोरामि
हननेनहारएवायंभीतिशून्यत्वेनायंचहननक्रोधात्कुत्रनेवदिष्यतितीज्ञानहीनतयाचसएव

नस्त्रीकृताहिरगणितगरुडोहारामिहनविधिर्जयति फणिरपीतश्वासोरागोधाः

प्रियःकृतिः। २४

वेधतेशतसंख्याकफणिपीतश्वासः एवंचसंख्यायाःपानान्ययोनसंभवतीतिदूषणमपास्तं ए
वंचमरणभीतिशून्यत्वेनसएवबध्यतेएवंविधःरागोधायाःप्रियःकृतिः एवंचान्यामिरंग
नाभिर्यद्रागग्रहकृटंनक्रियतेतन्मिथ्येतिभावःजगतिएतादृशाप्रतिबंधसमूहेपिसंजायमान
हारतिभावः अत्रनस्त्रीकृताहिरित्यादिनाव्यंजनयारागोत्तेशयप्रतिपादनाद्रागोधा यास्त्यक्तनथा

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

स्मरणं स्मरः किंचि दास्यवत्सुरवविशेषाविर्भावादिनिभावः मनु आननं अर्थात्लक्ष्याः तेनलक्षणा
कारवेदिनास्मरानन रूपज्ञापकज्ञानवता हरिणाआकलितं अनुमितं स्मरानने नेनहरिणेत्य
स्यापिविशेषणंविपरीतसुरतकारिण्याः श्रियः संस्पर्हं एवं चस्वस्यातिसुंदरत्वेपितद्विषयके

स्मरानने नहरिणा सस्पृहमाकारवेदनाकलितेन श्रीराम
जयतिपुरुषोपितायाकमप्यायोध्यकैटभीध्यानम् २९

स्पृहावत्वेनानिर्वचनीयरूपशालित्वं कैटभ्यांव्यज्यते कैटभीज्ञानं एवं चस्त्रियोपस्त्रीधा ९
नेनेनाडुनेत्वं कैटभीरूपद्योत्यते जयतित्रिभुवनाभिरामयारमयापिकायमाणस्यादिनिभावः

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

कृतान्त कृतं कांतमनोरंजनकेलिकुतुकं एवंचोत्साहविशेषण सुरतसंपादनात् भ्रासनाद्यं व्यजनेयनु
कोनेनविलुना सहयकेलिकुतुकमितिनत्र अनेनसहाश्वसेकः कांतकेलिरत्यनेनसुरतक्रीडायाः स्व
रूपेण अक्षक्रीडनः संभवान्नाभिसरोजइत्यादिनेवेत स्त्रीनेत्रश्रयया एतादृशा याश्रीः तस्याः श्री
नाभदनात्रसेनापनिरनेरितभावः यश्वासात्तोषांसेकेनानिद्रणः सकस्य इवईषीयत्यनभासेवाधा
करंसंबंधोलक्ष्यतेनेनचसुरतनिद्रायोग्यत्वंव्यज्यते धितनालिकुलमनघोरियनेस्यतः नाभिसरोजो
कृतकोतकेलिकुतुकश्रीसीभाससकरणः घोरितिधितनालिकुलोनाभिसरस्तविधिर्जयति २८
एकरदेमातुरनिच्छिगुणा चतुर्भुजापिपंचकरं जयत्येसुरतनतसमस्तरगंधिमदाक्षतनुतनया।
विधिर्जगन्निर्मणिकर्तृत्वंचभ्रमकरत्वनिद्रायोग्यत्वंधत्तेजयति शीतमंरसुगंधिसमीरणानाभि
सरोजसुरतस्वापादितिभावः २९ एकोतएकरंतद्देमातुरःपार्वतीगंगारूपमातृद्वयवत्यानविघ्नि
गुणःत्रयंचत्रयरूपत्वंद्योत्यते चतुर्भुजापिपंचकरंआपिधिरेधोभासार्थकः शुंडादायपंचक
रत्वंअन्यथाचतुर्मुखत्वंपरमुरननतः ज्येष्ठत्वादितिभावः समस्तदुर्गंधिर्मदोयस्यअतनुर्मदादेव

मंगलेति मंगलकलशहस्तयोः कुंभौपयस्तनेत्यनेन विधिना शनक्षमसंधन्यते गजवरकुंभरंभेन
एवंचरंभेनभजनमनर्थकमित्यनेनयतेयदानोरुकार्थचंचलेःसौरभ्यशालिन्यादानोरुक

मंगलकलशहस्तयथकुंभमरंभेनभजनगजवद्
नैयहानतोयतरलैरुत्पलकलीलालंबिरोलंबकैः २८

स्यतिभावःनरलपदेनसकलकुसुमगंधाधिकतंदानांधेयज्यतेरोलंबैर्भमरैःलितसाम्येश्या
मसान्तएवंचकुंभयोर्महनरसंधन्यतेआलविनाएतत्तिविषयकोत्रभावधाराः २९ श्री

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

यामिरंगः सांगीकृतस्त्रियास्वीकृताश्लेषायेन वामाचरणश्रवणोचरणसनौ कामिनी

कामौ २२

अथ कवीनूक्तीति विहिताः इत्र कायुधमिव विनाः घनाः बहवः अलंकाराः उपमादयो येन तं पक्षे विहिनमेघालं
करणं विचित्रा वर्णानां अक्षराणां या आवलीतस्या चुरं स्फुरणं स्फूर्तिर्यस्य तं पक्षे वर्णाः नीलपीतादयः तेषां क्रि
कारः स्फुरणमुत्पत्तिर्यस्य तं वल्मीकं वल्मीकभुवं वाल्मीकिं शक्रधनुषोपितत
त्वोत्प्रेक्षितलौकिककविकाव्यकर्तृरूपकमत्रालंकारः ३० व्यासेति व्यासवचसामिव यस्य सं एवंविध

विहिनघनालंकारं विचित्रवर्णावलीमयस्फुरणं इत्रकायुधाभवं वल्मीकभुवं कविं नौमि ३०
व्यासगिरामिव यस्य संसारं विश्वस्य भारतं वंदे भूषणतयैव सेशं यं कृतौ भारती वहति ॥ ३१

सार्थवत्वं सरसत्वं चाह यस्येति विश्वस्य जगतः सारत्वं च इतीत्थंभूतं पुरुषार्थसाधकमभिधत्ते एतादृशं
भारतं वंदे यं कृतौ भारतचिह्नितौ संशोभूषणतयैव भारती सरस्वती वहति एवं च भारत्याः भूषणत्व
पतन्नाम प्रसिद्धनामत्वं ज्ञापनेन सर्वग्रंथाधिकत्वं ध्वनितं भारते एव कारणत्वाभावकत्वयुक्तः अ
सोपि प्रसिद्धः प्रसिद्धस्य कस्यचिन्नाम्नो प्रसिद्धो भवतीति लौकिकं भारतकर्तृत्वेन व्यासस्तुतिरत्यर्थं ३१

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

सतीति काकुस्थानां कुलं न दुष्यति कारणि कुलपदेन सर्वेषामप्युन्नतिसंपादनेन शत्रूणां कोटिविस्तरक्षयेणैव बहुलं
क्षमयत्वं व्यज्यते बहुरसैः अभूतशृंगारादिरसपोषणे पक्षे बहुजल्पनेति एवं च तापापनोदकर्तव्यज्ञानेऽन
वधानादेरामापद्यसति अन्यकाव्येन किं तेन गतार्थत्वादिति भावः अत्र हेतौ मा गंगा पूरे वहति सति कु
ल्या अल्पा कृत्रिमा सरित् किं रोहतीति का काकोक्त्यर्थः नचित पथमवतरतीति भावः ३२ अतीतिअत्यंत दीर्घ
जीविदोषान् चिरकालजीवित्वरूपदोषादित्यर्थः अतिचिरंजीवित्वस्यान्यत्रगुणेऽप्यत्रदोषत्वमिति भा

सति काकुलोन्नतिकारिणि रामायणेपि किं काव्यैः रोहति कुल्यागंगापूरे किं बहुरसैर्वहति ३२

अतिदीर्घजीविदोषाद्यासेनयशोपहारितं हंत कैर्नाप्यते गुणाढ्यैः सत्वज्ञानोन्नतैरपि नः ३३

यः दोषपदेनोपहरणीयत्वं व्यज्यति व्यासेनयशो हंत हन्त खेदे अपहारितं यशः परमत्यंतसंरक्षणीयत्वं व्यज्यति
अतएवखेदोचित्येतदेवाह सत्वव्यासत्वज्ञानोन्नतैरपि नोऽस्मान्परमापन्नैः गुणाढ्यैः बहुकथाकर्तृकैर्नाप्यतापितुस
दीप्तिभावः एवंगुणाढ्येयंबहुरस्यासत्यत्वेतत्प्रतिबंधकसंस्तवाभिप्रायः एवंचैतादृश्यशक्तिस्यक्ता
नरूतोक्तंनुचिरंजीवित्वं शत्रुमहन्मूर्खत्वमावेघतेव्यासेनव्यासाधिकंगुणाढ्ये पदसेवेत्यवकाशप्रकाश
गुणाढ्योऽसमानेत्यंघोष्यते ३३

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

श्रीमद्वाल्मीकिकथासगुणाख्यानमस्कुर्मः येवाल्मीकादिभिर्निगविलक्षणरीत्यनुसरणात्स्थितिभावः सर्व
साश्रृंगारादिमतीपक्षसङ्गमसत्त्वौवाणीनदीचसोनाइवगंगेवस्वर्गस्थित्युपादेयत्वेनप्रयागत्रयवत्सदा
गायःएवंचवाल्मीकादिवाचांसकलकल्मषविनाशकत्वंघोष्यतेस्फुरतिएवंचत्रितयवाचांवाल्मीकेकस्मि
न्पक्षमेवेतिन्यायेननचवाल्मीकादित्रितयस्यसमानत्वमावेद्यतेयद्वावाल्मीकयेयाकिंचन्यूनत्वंयासतनोगु

श्रीरामायणभारतबृहत्कथानांकवीन्नमस्कुर्मः त्रिःस्रोताइवसुभगास्रस्वतीस्फुरतिर्यस्मि
न्मुखेसाकूतमधुरकोमलोल्लासिनीकंठकूजितत्रायंशिक्षासमयेपिमुदेरनलीलाकालिदासी

व्याख्यायतेयत्रप्रथमंत्रीपदंत्रिषुपत्रेष्वित्यत्ररामायणमात्रे३५साकूतेतिसाकूतंसाभिप्रायंमधुरंसात्म
पाधायकःरसनिष्ठगुणवन्नूकमलंकारगुणशालिनाहरोयाहिलोमशालिन्याःकंठकूजितेनस्रायेश्रोयशब्दक
रणाद्वाहृत्यसादरंयापस्त्रापकःनरलीलाकालिदासीक्षासमयेपिमुदेत्यनेचाभयोःसमत्वमितिभावःएवंच
सर्ववचनस्यापुपदेशसमयेबहुधादुःखदत्वेनरलीलाकालिदासीक्याःसुखप्रदत्वेनसर्वावाविलक्ष
साधिक्यंध्वन्यते ३५ श्रीजगदंबप्रसन्न ७ श्रीजगदंबसहाय श्री ७ श्रीकविराजेभ्यः

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

[OrderDescription]
,CREATED=02.06.20 15:51
,TRANSFERRED=2020/06/02 at 15:54:59
,PAGES=27
,TYPE=STD
,NAME=S0003062
,Book Name=M-2958-NARLILA
,ORDER_TEXT=
,[PAGELIST]
,FILE1=00000001.TIF
,FILE2=00000002.TIF
,FILE3=00000003.TIF
,FILE4=00000004.TIF
,FILE5=00000005.TIF
,FILE6=00000006.TIF

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

FILE7=00000007.TIF
,FILE8=00000008.TIF
,FILE9=00000009.TIF
,FILE10=00000010.TIF
,FILE11=00000011.TIF
,FILE12=00000012.TIF
,FILE13=00000013.TIF
,FILE14=00000014.TIF
,FILE15=00000015.TIF
,FILE16=00000016.TIF
,FILE17=00000017.TIF
,FILE18=00000018.TIF
,FILE19=00000019.TIF
,FILE20=00000020.TIF
,FILE21=00000021.TIF

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

FILE22=00000022.TIF
,FILE23=00000023.TIF
,FILE24=00000024.TIF
,FILE25=00000025.TIF
,FILE26=00000026.TIF
,FILE27=00000027.TIF
,

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection